

Pentru monarhia:
Pre anu 6 fl., $\frac{1}{2}$ anu
3 fl., $\frac{1}{4}$ anu 1 fl. 50 cr.

Pentru strainatate:
Pre 1 anu 18 frcs., $\frac{1}{2}$
anu 9 frcs., $\frac{1}{4}$ anu
4 frcs. 50 cm.

Fōia apare in fie-care
Sâmbata.

Unirea

Fōia besericésca-politica.

Anulu I.

Blasiu 25 Apriliu 1891.

Numerulu 17.

O rectificare.

(+) „Tribun'a“ din Sibiu in numerulu sēu 76 din anulu curente vorbindu despre comisarii ministeriali denumiti pentru esamenele de maturitate, ce au sē se ūina ast-anu la gimnasiele românesci, face urmatōrea reflexiune: „Remarcabilu e, că in ordonanti'a ministrului, prin care se numescu acesti comisari, gimnasiulu român gr.-catolicu din Blasiu este rangiatu in categori'a gimnasielor, cari stău „la inmediat'a dispositiōa si direcțiune a ministrului“, ér pentru gimnasiele române din Nasēdu si Beiusi ordonanti'a nu conține numirea vre-unui comisariu guvernialu. Va se dica, aceste gimnasii suntu considerate că gimnasii neconfesionale, prin urmare de statu.“

Fația cu acēsta informatiōe falsa, ce o dă „Tribun'a“ publicului sēu cetitoriu, inainte de tōte trebue sē declarāmu, că nu voim sē ascundemu seau sē negāmu poziōnea cea preste mesūra grea si nesuferita, ce s'a creatu in er'a ast'a constitutionala toturoru gimnasielor românesci fără deosebire de confesiōne, ci din contra este intentiōnea nostra a ne ocupă intr'unulu din numerii viitori ai „Unirei“ cătu se pote mai pre largu cu situatiōnea precaria, in care au ajunsu acele institute culturale românesci, si conformu programului nostru sē atragemu din nou atentiōnea publicului nostru cetitoriu asupr'a stărilor anormale si illegale, in cari se afă dōue din

gimnasiele nōstre, si asupr'a pericleloru, la cari suntu espuse si celealalte trei, déca Români voru remāne nepasatori si reci in o cestiōne de viētia pentru desvoltarea loru culturala românesca.

Dar cu tōte că si noi vedem si sēm̄timu cu adēnca mahniere currentulu dușmanosu pornit u contr'a gimnasielor românesci, totusi nu potem lasa nerectificata erōrea, in care a cadiutu „Tribun'a“, cându presinta lucurile asiā, cum le aflāmu in reflexiōne sa citata mai susu, căci noi suntemu de conviñere, că poporulu român trebue sē aiba astădi mai multu decătu ori cându alta data, lamurita si esacta cunoșcintia despre afacerile publice, ce-lu intereséza mai de aprōpe, si mai vētosu despre instituțele sale culturale.

Déca deschidem raportulu alu nōuespredecelea, ce l'a facutu ministrulu de culte si instructiōne publica ditei ungare despre starea invetiamēntului publicu cu sfērșitul anului scolasticu 1889/90, si vomu ceti cele cuprinse la pagin'a 17, ne vomu convinge, că in Ungari'a suntu cu totulu 180 scōle medie, dintre cari 151 gimnasie si 29 scōle reale. Aceste tōte suntu imparțite in 3 clase principale, si anume: 49 suntu scōle medie, cari stău sub inmediat'a dispuseiōne a guvernului, 73 cari stău numai sub conducerea guvernului, si 58 cari se afă sub inspectiōne guvernului si sub conducerea confesiōnilor autonome.

Sub inmediat'a dispuseiōne a gu-

vernului se afă asiā numitele gimnasie de statu, si gimnasie regesci; sub conducerea guvernului gimnasiele catolice de ritulu latinu, si catolice de ritulu grecescu, apoi cele comunale si private; sub inspectiōne guvernului si conducerea confesiōnilor autonome suntu asiediate gimnasiele greco-orientale!, ev.-luterane, ev.-reformate, protestante asociate si unitarie.

Chiar si intre gimnasiele de statu si intre cele regesci aflāmu o deosebire mare, desă si unele si altele se afă sub inmediat'a dispuseiōne a guvernului, căci la gimnasiele de statu guvernului pote denumi si profesori acatolici, asiā de es. la gimnasiulu de statu din Fiume avem si unu profesor român greco-oriental, pre cându la gimnasiele regesci guvernului nu pote denumi de comunu, decătu numai profesori catolici, pentru că aceste gimnasie se sustinu in parte mare din avere catolica si in specie din fondul studielor, care s'a infintiatu la anulu 1775 din averile ordului religiosu alu Iesuitilor, confiscate la anulu 1773, si la căre mai tārdi s'au adausu si averile altoru manastiri catolice. De presentu acestu fondu are o avere de circa 10 milioane floreni si se administrează de ministrulu de culte si instructiōne publica sub control'a unei comisiuni de episcopi si mireni catolici denumiti de Maiestatea Sa. De aici se splica si impregiurarea, că gimnasiele regesci se numescu si catolice regesci.

Feuilleton.

Amintiri de caletoria.

Constantinopolu, 31 Iuliu 1890.

Frate Isidore!

Ecă-ne dara inaintea unei masse mari de clădiri diforme petecite, aruncate si lipite preste si de olalta si spoile mare parte cu spoilea de colori desperate, căroră anevoie li-se pote dā nume, cu spoilea de ace'a, cu care se spoiesc si pre la noi mai alesu casărmine si alte zidiri publice, cari nu au pretensiōne de a trece de nesce clădiri de valoare architectonica. Dara cupol'a cea larga, ce se înăltă maiestosu preste tōte clădirile din giuru-i, ne spune, că acī avem sē vedem luceruri mari. Aspectulu celu din afāra alu acestei grameci de zidiri nu-ți oferesce nimicu desfătoriu, dara sciindu noi, că acēsta cupola maiestosă e cupol'a besericiei Agia Sofia, îti poti inchipui neastēperulu nostru, cu care grabiāmu, să intrāmu intr'ēns'a.

Trebue se ne pogorimă căte va trepte. Acolo ne astăptă nesce imani, că se primăscă si dela noi tac'sa de căte doi franci, carea

ghaurii au sē o solvēsca intru iertarea pechatelor loru, cându voru sē între in vre un'a din moșeele din Constantinopolu. Ce sē facem deci? Ne rescumperāmu si noi in chipulu acest'a sufletele, éra picioarele ni-le bagāmu in nesce pantofi de paie. Fōrte bine e din punctul de vedere alu sanetăii, că Turcii acum nu mai pretindu dela noi, se ne desculțāmu, cându vomu se intrāmu in moșeele din Constantinopolu.

Intrāmu mai antāiu in vestibululu besericiei. Vestibululu acest'a mare e intunecosu, dara fōrte frumosu. Padimentulu si paretiile lui suntu de marmora, éra boltitur'a-i este impodobita cu mosaien, preste care inse au trasu Turcii o pătura de intrauritura, că se nu se mai vēda icōnele. Dara si elu pare că ni-se plângue cu mahniere despre vandalismulu acelui poporu, in a cărui māni a cadiutu beseric'a acēst'a. In poporulu acest'a islamulu a nadușit u sēm̄tiulu frumosului si inaltiatorului aprope cu deseuvērsire. E fōrte delasatu vestibululu acest'a, si sē vede, că acum de multu tēmpu nu mai este, cine sē se rōge acī cu cuvintele psalmistului: Iubit'am podob'a cāsii tale.

Din vestibululu ducu in beserica trei usi mari. Suimus trei trepte si intrāmu pre usi'a

cea din mijlocu, si — o, ce mare! ce sublimitate! Ore lucru de māni omenesci sē fia acest'a? Acēst'a e Agia Sofia! In ușa a acēst'a s'a opritu odiniora imperatulu Iustinianu si a rostitu cuvintele memorabile: Te-am intrecutu, Solomone! — Cu o singura privire cuprindem beseric'a acēst'a, si ne oprim in ușa, si uimirea ne opresce graiulu. —

Pote că in lumea intrēga nu există altu monumentu, care se produca unu efectu atât de solemn si atât de totalu la o singura privire. Vediutu in Rom'a basilieele sănătilor Apostoli Petru, Paulu si Ioanu. Si acele suntu sublime si inaltiatore de sufletu si de inima: dara acolo trece omulu dintr'o surprindere intr'alt'a, si părțile cele minunate ale acestorui minuni de-ale artii creștine ti-se infățișează numai pre rēndu un'a dupa alt'a, si dupa ce le-ai admirat tōte, trebue sē-ți formezi insu-ți in spiritu efectul totalu, carele elu nu ti-lu oferescu in realitate la o singura privire. Nu asiā in Agia Sofia. Aci abia intri, si déjà vedi totulu. Vrēndu nevrēndu te opresci, să admiră.

Rapirea nostra sufletescă ne-o turbură unu Turc uineru, care ingenunchiă lângă o columnă si-si impliniă devotiiunea, acum atingându padimentulu cu fruntea, acum in-

Unu șiru garmond: odata 7 cr., a două ora 6 cr., a treia ora 5 cr., si de fie-care publicatiōne timbru de 30 cr.

Totu ce privesce fōia se adreseze la « Redactiōne si Administratiōne Unirei » in Blasiu.

Intre gimnasiele, cari stau sub inmediat'a dispusețiune a guvernului, si gimnasiele, cari se afla numai sub conducerea lui, aflămu o deosebire *esentiala*, caci pre cându la gimnasiele din categoria prima singuru guvernulu se ingrăcesce de partea economica a loru, si totu elu denumesce, dotéza si in casu de lipsa, destituesce pre profesori, pre atunci la gimnasiele, cari se afla numai sub conducerea lui si in specie la gimnasiele cu caracteru catolicu, guvernulu nu se ingrăcesce de partea economica a loru, cum ar fi de exemplu de crearea mijlocelor, din cari sè se susțina acele gimnasie, de procurarea aparateloru de invetiamēntu si de redicarea, conservarea si eventualu amplificarea localului gimnasiulu, nici nu denumesce pre profesori, nici nu judeca si decide afacerile loru disciplinarie, ci guvernulu conduce *aceste gimnasie numai din punctu de vedere didacticu si pedagogicu*. De unde urmăza, cù gimnasiele de sub conducerea guvernului numai unu lucru ilu au comunu cu gimnasiele de statu, si anume planulu de invetiamēntu si dependinti'a loru dela ministrulu instrucțiunei publice in afaceri de instrucțiune si educațiune.

Ce se ține de gimnasiele românesci din Blasius, Beiusiu si Nasăudu, aceste trei institute in raportulu ministrulu citatu mai susu figurăza intre gimnasiele, cari din punctu de vedere didacticu si pedagogicu stau *sub conducerea si nu dispusețiunea ministrului*, caci ele nu se susținu din vistieria statului ori din fondulu studielor, *ci din avarea propria si inalienabila a dieceselor române greco-catolice de Alb'a-Iulia si de Oradea-mare, respective din fondurile granitieresci*, si tocmai pentru nu le susține statulu, ele trebue sè aiba in sensulu legii cù limba de propunere numai limb'a românescă, care li-a dat'o intemeiatorii si susțitorii loru, si nu ace'a, care se incerca sè li-o impuna

volnicia ministeriala in contr'a toturorul legilor firei si drepturilor positive, si chiar si in contr'a intereselor bine-precepute ale patriei comune.

Din cele desfașurate pâna acum'a ori cine se pote convinge, cù gresiesce „Tribun'a“, cându afirma, cù gimnasiele din Blasius, Beiusiu si Nasăudu suntu considerate de *gimnasio de statu*. Inse pentru cù se delaturămu ori ce indoiela, vomu reflectă si la impregiurările, cari au indemnătu pre „Tribun'a“, sè faca enuncațiunea ace'a gresita.

E dreptu, cù ordonantia ministrului, la care se provoca „Tribun'a“, nu conține denumirea vre-unui comisariu guvernialu pentru esamenele de maturitate dela gimnasiele din Beiusiu si Nasăudu. Inse din acesta impregiurare nu se pote nici de cum deduce, cù acele gimnasie suntu considerate de *gimnasio de statu*.

Aserțiunea „Tribunei“ numai in casulu acel'a ar avea ceva temeu, cându tòte *gimnasiele de statu* ar' avea privilegiul de a nu-si ținé esamenulu de maturitate in presenti'a unui comisariu guvernialu. In casulu acest'a ar poté omulu cugetă asia: Dupa ce numai la esamenele de maturitate dela gimnasiele de statu nu se trimitu comisari guverniali, de sine urmăza, cù si gimnasiele din Beiusiu si Nasăudu suntu gimnasie de statu, de orece nici la acestea nu s'au denumit comisari guverniali pentru esamenele de maturitate din ast-anu. Déca inse cetim cu atențione ordonantia ministrului, la care se provoca „Tribun'a“, vedem, cù ace'a conține mai multe gimnasie de statu, la a căroru esamene de maturitate s'au denumit deja comisari guverniali. Aceste gimnasie suntu: celu din Budapest'a (cerc. VII), din Beseric'a-alba, din Panciov'a si Zombor. Fiindu-că asiadara si gimnasiele de statu primescu comisari guverniali pentru esamenele de maturitate, de sine urmăza, cù impregiurarea ace'a, cù anumite gimnasie nu si-au primitu inca

comisarii, nu pote servi dreptu basa la presupunerea, cù aceste institute ar' fi considerate cù *gimnasio de statu*. Altcum fia linisita „Tribun'a“, caci atâtu gimnasiele din Beiusiu si Nasăudu, cătu si alte gimnasie *confesionale*, pentru cari ordonantia din cestiune nu conține numirea vre-unui comisariu guvernialu, voru fi incunoscintiate in alta ordonantia ministeriala despre numirea comisarilor, cari au sè asiste la esamenele loru de maturitate. Ministrul are cu multu mai mare „dragoste si ingrijire parintiesca“ față cu gimnasiele românesci, de cătu se le lase fara de control'a severa a comisariului său.

Ce se ține in specialu de gimnasiulu din Blasius, accentuam din nou, cù acel'a nu stă sub dispusețiunea ministrului, ci numai sub conducerea lui, precum ori cine se pote convinge din raportulu ministerialu citatu mai susu. Este inse de insemnatu, cù ministrul cându face dispusețiuni comune pentru tòte gimnasiele, cari stau fia sub inmediat'a sa dispusețiune, fia sub conducerea sa, atunci se folosesce de expresiunea scurta: „pentru gimnasiele de sub inmediat'a mea dispusețiune si conducere etc.“ Acesta expresiune, ce e dreptu, nu este destulu de corecta, inse cine cunoșce starea lucrului, scie, cù intielesulu ei este numai acel'a, cù dispusețiunile facute de ministru au valoare atâtua pentru gimnasiele, cari stau sub inmediat'a lui dispusețiune, cătu si pentru cele ce stau numai sub conducerea lui.

In fine observămu, cù „Tribun'a“ a facutu unu progresu insemnatu in — superficialitate, caci la anulu 1887 afirmase, cù gimnasiulu din Blasius este regescu, si desi atuncia i-s'au datu lamuririle cele mai autentice si i-s'a arestatu, cù este in ratecire, totusi acum afirma si mai multu, cù adeca trei seau celu puținu două gimnasie românesci suntu considerate cù *gimnasio de statu*.

Deocamdata atât'a despre gimnasiele noastre românesci!

dreptându-si trupulu, acum atingându-se cu policarele dupa urechi, acum ținându-si pâlmile inaintea ochilor, cù si cându ar' cete ceva de pre ele. Elu se rogă in taina, ori mornaiă, ori își înaltă vócea. Vederea lui ne aduse aminte intemplieri triste.

Eră diu'a de 29 Maiu 1453, serbatorea pogorîrei Spiritului săntu. O multime mare de poporu creștinu, mai alesu preoti si fetioare, cari si-au consacratu lui Domnedieu vergur'a, dara si o multime de familii fruntasie au cercatutu si scapare in beseric'a Intieleptiunei celei intrupate alui Domnedieu. Aci astepta multimea cuprinsa de cutremur, batându-si cu desperarea si rogându-se lui Domnedieu, sè faca o minune si se pazescă macaru loculu acest'a săntu.

Dara judecat'a lui Domnedieu a trebuitu sè se implinește intru semnu toturorul aceloru popore, cari nu voru sè-si plece capulu sub jugulu celu blându alu vicariului lui Christosu. Multimea indesuita in beseric'a lui Iustinianu audia dejă sgomotul, ce-lu faceau ordele musulmane apropiându-se. Acusi se audu bubuituri in porțile de arama ale besericiei. Porțile se spargu, si in beserica se vérsa asemenea unui riu înflatu de munte cete de Turci aprinsi de fanaticismu, si — beseric'a cea mare e prefacuta de odata intr'unu locasiu alu grózei.

Turci ucidău fără mila pre toti cei ce li-se pareau, cù voru se faca cea mai mica resistintia, legara pre creștini cu funii si mai

pre urma si cu vesmintele cele sănte ale besericiei, vapsira cu sânge preotiescu si creștinu altariulu, padimentulu, columnele, gramadira ruine preste ruine, rapira din beserica totu ce avea ceva pretiu. Acusi eră cas'a acest'a a lui Domnedieu unu locu de gróza, plinu de morti, de raniti si de sclavi.

Dara éca sosesc si cuceritorulu Mahomedu II. Susu pre calu si incunguratu de o multime de argati a cutrieratu elu o mare parte a cetății, si ostasii lui ilu înțempinara preotindenea cu urlete de bucurie selbatica. Acum sosesc la Agia Sofia, intra calare in beserica, si vediendu monumentulu acest'a maretii strigă: Allah e lumin'a ceriului si a pamântului! Beseric'a lui Iustinianu, cea mai mare si mai frumosă dintre besericile creștine de pre atuncia, din momentulu acel'a s'a prefacutu intr'o moșea.

O, cătu de mare a trebuitu se fia mân'a cea drépta a preabunului si indelungu-rabdatoriului Domnedieu, déca ea beseric'a cea mai stralucita a imperației sale o a lovitu cu o lovitura atâtua de nimicitore! Si a trebuitu sè se intempele acésta cu cătiva ani dupa ce Grecii s'au reintorsu la unitatea besericësca si apoi era s'au lapedatu de ea si au respinsu gratia, ce le-o a oferit Domnedieu intru iubirea sa. A trebuitu sè se intempele acésta chiaru in serbatorea Spiritului săntu, a cărui origine dela Fiiulu o au negatii Bizantinii, nu dora cù le-ar' fi fostu tare de curatienia a dreptei credintie, ci singuru numai impintenati

findu de truf'a loru si de ambitiunea de a nu fi supusi urmatorului săntului Petru. Dreptu esti, Dómne, si drepte suntu judecătile tale! — Inse Dómne, dora in veci te vei mândia spre noi? Séu vei tinde mân'a ta din neamu in neamu?

Asiá dara îti poți inchipui, cătu de adêncie ne eră tristet'a, carea ne insoția, pâna ce âmplâmu prin beserica.

Lumin'a desi e bogata, totusi e impartita intr'unu chipu atâtua de dulce, incătu ea impartasiesc besericelui unu ce misteriosu, care te invita si te indemna la contemplarea celor domnedieesci, nu-ti ostenesc ochii si totusi luminéza chiaru si cele mai mici particule ale zidirei si ale podobiei ei

Ne ridicămu privirile in susu, si — o, ce ceriu sublimu, intinsu preste spatiulu acest'a, in care usioru ar' incapă o suta de miu de ómeni! Cupol'a e asiediata intr'o inaltime fôrte mare, e larga si totusi fôrte lajita. Ea inca e impodobita cu mosaicu, dara si acest'a e acoperită acum cu o pâtură de intrauritura. Ore intârdia-va inca multu diu'a ace'a, in care va cadé pâtur'a acésta, cù apoi sè se véda, ce a potutu produce art'a in servitiulu credintiei celei odinioara atâtua de vie a besericiei grecesci?

Cupol'a acésta se pare a se asiediată pre o cununa de ferestuție multe si dese, cari se infățișează cù o corona imperatésca. Mai la vale urmăza ferestri mai mari asiediate între columne, apoi urmăza unu rîndu de columne

Catolicii germani si catolicii magiari.

— Intre numerosele fapte, ce voru aruncă o umbra asupr'a meritelor, ce și-le-a câștigatu fostulu cancelariu alu imperiului germanu pentru patri'a s'a si cari voru intunecă memori'a lui, fără indoieala dōue ocupa locul de frunte, si anume prigonirea besericei catolice, si persecutarea ne mai pomenita a cetațenilor poloni. Catolicii au fostu ajunsu pâna acolo, cătu in statu erău considerati de inimicu tronului si a imperiului, éra in comune si in familii erău lipsiti si de māngaierele religiunei. Polonii pre lângă persecuțiunile religiose au trebuitu se indură prigoniri si pentru alipirea loru cătra trecutulu si cătra limb'a loru. Volfiș'a lui Bismarck ajunse pâna acolo, cătu limb'a polona o eschise chiar' si din scóele elementare, oprindu pre invetitori, că nici religiunea se nu o mai propuna din catechisme scrise in limb'a polona. — Prigonirile aceste nu au potutu remâne fără efect; vîntul semenatu de principale Bismarck a produsu vîforulu infriociatul alu socialismului, care pre di ce merge imbrâca forme totu mai amenintătoare. Principale Bismarck vedîu rîulu, dara nu voi se recunoscă radecin'a lui adeverata, pentru că nu voi se-și marturisescă gresiel'a. Cugetă deci, că mesuri escepționale, forția brutală si persecutiuni si mai mari voru curmă rîulu. Se insielă inse amaru. Acțiunea produce reacțiune; socialismul crescea in butulu tuturor legilor escepționale inca si mai repede.

Intre astfelui de impregiurări ajunse la cărma tinerulu imperatu Wilhelm. Spiritul lui ageru si totu odata adêncu creștinescu a preceputu, că reulu, ce bântuie tiéra, e unu rîu socialu religioso-moralu, care numai cu reformarea societății pre base creștinesci se pote vindecă, éra nici decum priu mesuri coercitive. Elu abrogă deci legile escepționale aduse in contr'a socialistilor, éra betrânlui cancelaru i-a concesu odibn'a binemeritata. Dela acestu tîmpu vedem o schimbare notabilă in mersulu afacerilor din Germania. Socialismul se áfla in fața cu beseric'a catolica, care acum își pote desvoltă întrég'a sa potere morală. O armata de aproape 2000000

ómeni e inrolata dejă sub standardulu, pre care e scrisa că devisa: combaterea socialismului¹⁾, si e de speratu, că in seurtu tîmpu se va sîmti efectulu nepretiu alu acțiunei catolice intru vindecarea relelor, de cari sufere Germania.

Numai Polonii au mai remasu supuși la legi escepționale. Acum astămu cu bucuria, că guvernul germanu incepe a pași si fația cu dînsii pre terenulu dreptății si alu echității. Anume ministrul de culte a concesu, că de aci in colo in scóele elementare studiul religiunei sè se pôta propune in limb'a polona si din catechismu polonu.

Ce au facutu óre catolicii germani in cauș'a concetațienilor poloni nedreptății si persecutiuni? Ei au protestat atât in parlamentu cătu si in pres'a loru in contr'a volniciei guvernamentale, pretindîndu in numele dreptului naturalu si divinu, in numele echității, in numele intereselor pedagogice, si in fine in numele intereselor bineprecepute ale statului, că cetațienilor poloni se li se dé libertate deplina de a se cultivă in limb'a loru materna, afirmându susu si tare, că crescerea adeverata firésca si religioasa a pruncilor numai in limb'a materna se pote intîmplă. Éra acum, cându au luat cunoșcinta despre noua disposiție a ministrului, au salutat-o cu bucuria, numindu-o inse numai o mica prevenire²⁾, si pretindîndu că limbei polone sè se dé tot de drepturile, ce i-se cuvinu, de órece prin octroarea forțata a limbei germane nu se inaintează interesele statului, ci din contra se periclităza in mesur'a cea mai mare.

Cum stămu noi in patri'a nostra? La noi, că si in Germania, guvernul liberalu vré se ne rapescă limb'a materna nu numai din vieti'a publica ci chiar' si din beserica. Dovéda suntu gimnasiele din Beiusu si Nasendu, dovéda scóele din Sigetu, Satmare, Niru s. a., si dovéda mai pre susu de tot suntu asile de copii, cari pre pruncii de 3—6 ani voiescu se-i invetie limb'a magiara si asemenea se-i faca, că sè se róge in limb'a

¹⁾ Volksverein.

²⁾ V. Germania, Nr. 85, I.

magiara recitându evlaviósele rogatiuni ale domnului ministru de culte.

Si fația cu acesta procedura a guvernului liberalu ce facu catolicii nostri? Foi'a loru, care pretinde a avé patenta in aperarea catolicismului, „Magyar Állam“ in cestiunile, ce atingu nationalitățile, e mai șovinista decât foile liberale. Pre deputati nici nu-i mai amintim. Era dintre episcopi suntu si de aceia, cari in faț'a tierii, in cas'a magnaților cu ocasiunea desbaterei proiectului de lege despre asile de copii, au potutu declară, că instrucțiunea obligatorie a limbei magiare chiar' si in asile o considera necesaria pentru fericirea statului.

Noi ii rogăm pre frații nostri catolici, se nu-si nite, că Christosu a ștersu zidul celu din mijlocu, că pecatul comis in contr'a pruncilor nevinovati nu pote remâne nepektisit, si in fine că fericirea, marirea si tarfa patriei stă in indestulirea si bun'a intielegere a tuturor cetațienilor.

Amu facutu acesta paralela, că se vede aceia dintre connationalii nostri, cari in beseric'a catolica vreu se vede unu pericolu pentru nationalitate, că beseric'a catolica nu e inimică nationalităților, ci chiar' din contra este garanția loru cea mai sigura, si că déca se áfla catolici, cari lúca in contr'a vre-unei nationalități, aceia nu lúca că adeverati catolici, ei că ómeni orbiți de șovinismu nationalu.

Revista besericăsa.

Rom'a.

In 9 a 1. c. a primitu Sânti'a Sa in audiintia peregrinagiu condusu de renumitul calugăr dominicanu din Frânci'a P. Didon. Peregrinagiu era compusu din 100 scolari, cari frecuentéza institutulu Dominicanilor din Arcueil. Prunci erău insotiti de parintii loru. Dupa sănt'a Liturgia celebrata de Sânti'a Sa, la care au asistat toti peregrinii, Pap'a conversă cu toti cei de fața, indemnându-i mai cu séma pre băieti la pietate si diliginta neobosita in studii, pentru că astfelui cu tîmpulu se pôta fi

cu arcuri mari si cu minunate parapete de marmora, cari marginescu corurile. Acestea suntu asiediate pre boltiturile mai aprópe de noi si incungiu beseric'a giurul impregiuru dela o margine a apsidei pâna la ce'a alalta. Arcurile boltiturei celei mai din josu suntu portate de mulți si variați monoliți si stîlpi mari. Padimentulu e de marmora, dara e acoperit cu rogojine, cari totu își aréta calea cătra Mec'a si astfelui diforméza beseric'a forte, fiindu că nu mergu cătra resarit, ci cătra miédia di resarit. Din inaltîmea cupolei depindu candelabre forte mari, cari in spatiulu celu vastu alu besericie se paru a fi nesce paseri mari albe, ce se légana in aeru cu aripi intinse. In cele patru ângiuri, pre cari se asiédia cupola, se vede in mosaicu patru Serafimi cu căte siese aripi. Aripile acestea ar fi destulu de mari, că sè servésca de vîntrele la o naia ori cătu de mare. Acești Serafimi au fostu atât de norocoși, de Turci nu i-au spoitu cu intraauritura. Dara si ei au patit'o: fețele loru Turci le-au acoperit spoindu preste ele căte o rosa. Ce siodenie, vrednica de fantasie orientala: patru rose mari intraripate cu căte siese aripi!

Trecându prin mijloculu besericiei ajungem inaintea altariului. Dar' ce dicu? Si noi potem dică că odinióra Maria Magdalina: Că au luat pre Domnul mien, si nu sciu, unde l'au pusu pre dînsulu. Nu e aci altariul, pre care eră Christosu in mijloculu poporului său. Nu e aci altariul acel'a, căci

delegatii vicariului lui Christosu au depusu pre elu anatem'a, dupa ce a remasu zadarnica tota incercarea loru de a induplecă pre patriarculu Mihailu, se nu sfâșie camasi'a lui Christosu ceu necusuta, de susu tiesuta preste totu. O, si anatem'a acest'a s'a asiediatu cu tota greutatea sa pre beseric'a grecescă si pre Agia Sofia. Anatem'a a remasu nemîscata acolo, dara altariul l'au delaturat Turcii, si locul lui a remasu golu. Numai o catedra inalta vedem aci lângă parete. Pre ea duce o scara pedisie. De acolo esplica preotulu turcescu Coranulu, si facîndu-o elu acest'a tîne in mâna o spada, simbolulu cucerirei.

Unde e stralucirea, ce o desvoltă beseric'a creștina odinióra in loculu acest'a? Odinióra celebră aci patriarchulu s. liturgie imbracatu in veșmintă, ce straluciă de atru si de pietri scumpe. Sute de preoti îlu incungiu imbracăti si ei in stralucire si insotîndu-se archiereulu întru aducerea sănsei jertfe, si multime de clerici si de calugari asistău cu ripide, cu cadelnitie, cu lumini, cu icone sănte, si faceau se resune boltitûrile acestea de laud'a lui Domnedieu. Si mîile de credintosi respundeau din năile si din corurile besericiei la rogaciunile patriarcului ori prorumpeau in aclamări pentru patriarculu si pentru imperatulu. Manifestările aceste ale credintiei creștine destuptă si nutriau in omu credint'a, dara acum, acum ele suntu numai nesce aducei aminte, cari își destuptă numai sîmtieminte triste.

Ne inaltiamu acum privirile spre boltit'ra apsidei. Acést'a inca e impodobita cu mosaicu, dara si preste iconele acestea se intinde vîlulu intraauriturei. De-asupr'a in fundulu apsidei se vedeu inse si prin intraauritura contûrele iconei celei vecchi a Agiei Sofie celei intrupate, adeca a Domnului nostru Isusu Christosu. Elu e aci si nu a parasit beseric'a sa, dara mân'a lui cea drépta a învîltu faț'a lui. Colo susu pre cupol'a principala se ceteau odinióra cu-vîntele psalmistului: Domnedieu in mijloculu ei, si nu se va clati. Remas'a chipulu lui Domnedieu in mijloculu ei, dara cei ce sè i-se inchine cu spiritulu si cu adevărulu, nu suntu aci.

Mai ámblat'amu apoi prin beserica, si ciceronele ne-a mai aretat un'a si alt'a. Ne-a aretat suzu pre o columnă de marmora unu semnu, care se pare a fi urm'a unei pâlni cu degete intinse pre piétra: acolo se dice, că a pusu cuceritorulu Mahomedu mân'a sa, cându a luat in posesiune beseric'a acest'a. Ne-a aretat o columnă, carea singura e imbracata pâna la unu locu cu metalu: in imbracamintea acest'a este o spartură, si in dosulu acestei spartură se vede o gaura in marmora. Ciceronele diceă, că din column'a acest'a isvoresce pre gaur'a ace'a apa in forma de sudore. Noi amu cercat lucrul, dara nu l'amu potutu constatat.

Dara ieră, căci acum éra trebue să pornim prin cetate.

Victor.

cetateni folositorii ai patriei si fii credintiosi ai besericei. „Francia,” dise Sântă Sa, „numai atunci va fi cu adeverat poternica, deca-si va pastră credintă, si deca va remâne fidela religiunei sale.“

In 10 Aprilu s-au inceputu serbările centenarie in onorea săntului Gregoriu Marele, cu o liturgia solemna celebrata in beserică săntului Petru. Serbările religiose au durat trei zile, era in 13 s-au inceputu serbările literarie si scientifice, cari intru tōte au fostu demne de nemoritoriul Pontifice Gregoriu.

Africă.

In numerulu 3 alu „Unirei“ amu fostu amintită, că Cardinalulu Lavigerie a intemeiatu o societate numita a *fratilor din Sahară* cu scopulu, că se civiliseze pre locutorii marelui desierut si se sterga rușinosulu negotiu de sclavi. Acum impartașim cu placere, că in 5 a l. c. s'a intemplatu binecuvântarea celei de ântâi case a noului ordu in *Biskra*. Ceremonia binecuvântării a indeplinito insusi Primatele Africei, Cardinalulu Lavigerie, insotit de episcopulu din Constantine si de numerosi preoti. Inainte de amiédi s'a intemplatu binecuvântarea veșmintelor pentru 12 noviții, era dupa amiédi binecuvântarea casei. Cu acesta ocasiune neobositul Cardinalu a rostitu cătra generosii *frati* o vorbire admirabila, in care-i imbarbată la implinirea nobilei dara grelei misiuni, ce si-au alesu. — Vieti'a *fratilor* alteum nu e extraordinară. Esercitii de penitintia, posturi deosebite, voturi, si altele, nu au se faca. Traiul loru e unu traiu simplu, ferit de lucru, dara convenabilu. Pâne inse nu voru mâncă, pâna cându nu voru avé grâu produsu de dênsii. — Sera se aduna toti fratii la rogaciuni comune, cari le rostescu in limbă francesa. Culcusiul loru e pre nesce rogojini intinse in giurulu salei. — Cu tōte aceste in fața acestoru *frati* cine va poté inaduși in inimă sa semtiemēntulu de admiratiune față cu fecunditatea admirabila a besericei catolice, care nu incéta a produce sănti?

Revista politica.

Afaceri interne.

Parlamentul a inceputu in 20 a l. c. desbaterea proiectului de lege despre organizarea judecătorilor si a procuraturelor. Interesarea față cu acestu proiect de lege e forte neînsemnată, si siedintă a fostu forte slabu cercetata.

Comisiunea administrativa a continuat desbaterea proiectului de lege despre reformă administrativă. Discusione mai mare a fostu referitoru la sferă de activitate a comișilor supremi. Apponyi a cerutu, că de aici in colo se nu mai fia *comiti* si *vice-comiti*, ci numai unu singuru functionariu cu numirea *comite supremu*. — Tibăd ceru susținerea neștirbata a ambelor posturi, sub cuvântu că comitele supremu e chiamatu numai se controloze mersulu afacerilor, era nu se le condúca insusi. Ministrulu-presedinte Szapáry asemenea a vorbitu pentru susținerea oficialui de vicecomite, mai alesu

pentru că schimbându-se cu schimbarea de ministeriu si personalulu comișilor supremi, ar' suferi administratiă prea multu, deca nu numai controlarea, ci si conducerea afacerilor comitatense ar' fi incredintata comitelui supremu. In fine și-ulu fu primitu fără de modificarea contelui Apponyi.

Frâncă.

Acțiunea pornita de Cardinalulu Lavigerie intre catolici din Frâncă pentru a se intruni într-un partidu catolic conservatoriu cu recunoșcerea formei republicane, aduce fructele dorite. Cele mai de frunte trei foi catolice „Univers“, „Monde“ si „Croix“ au publicat in aceasi zi unu manifestu ieșit din initiativă unui grupu insemnat de catolici din regiunea nordica a Frânciei, in care se cuprinde urmatorul programu pentru atitudinea viitoră a francesilor catolici: 1º Libertate deplina pentru beserica, in specie libertate de asociare si rechiamarea calugaritelor la spitale. — 2º Repausu obligatoriu de Domineci. — 3º Revisiunea legilor scolare, si eliminarea toturor dispositiilor contrarie religiunei si drepturilor familiei. — 4º Scutirea preoților dela serviciul militar. — 5º Aplicarea capelanilor militari la tōte categoriile de soldati. — 6º Legi favorabile pentru dezvoltarea agriculturei si a industriei. — 7º Alegere de candidati catolici la tōte oficiale si posturile.

Sperămu, că francesii catolici voru precepe in fine, că numai pre calea acestă potu să se fericăsca.

Germania.

Evenimentulu celu mai insegnat alu septembriei trecute flu formăza alegera de deputatu intemplata in *Geestemünde*. Intre candidati a fostu si excancelarulu de fieru, principele Bismarck. Ar fi crediutu omulu, că la audiu simplu alu numelui atât de renomitu, toti alegatorii voru alergă să voteze pentru Bismarck. Dara nu s'a intemplatu asiă. Bismarck va ajunge la alegere restrânsa cu candidatulu socialu-democraților. Precedând la alegerea din 1890, candidatulu nationalu-liberalilor a avutu la primă votare, cu tōte că eră unu nume obscuru, 8086 voturi, pre atunci acum Bismarck a primitu numai 7757 voturi. — Asiā dara ori cum ar fi rezultatulu alegeriei restrâns, remâne totusi unu faptu, că Bismarck a pierdutu multu din prestigiul său, nunumai inaintea inimicilor, ci chiar si inaintea partidei sale. — Ce deosebire intre Bismarck si repausatulu Windthorst! Acestu din urma eră alesu totu de-a ună cu unanimitate de voturi; era Bismarck nă potutu adună nici atâta voturi, căte a fostu adunat unu simplu membru alu partidei sale. Se adeveresce si aici, că nici unu omu nu-si poate incungiură sörtea meritata.

Corespondintie.

I.

Bucuresci 15 Aprile 1891.

Academiă română a împlinitu la $\frac{1}{13}$ a. c. 25 de ani de existentia. Ea a fostu intemeiată la anulu 1866 prin decretul Lăzotenei domnesci a Principatelor unite

sub modestulu titlu de „Societatea literara română“ si cu menirea deosebită de a determină ortografiă limbei române, de a elabora gramatică si de a compune dictionariul român. Gratia zelului neobositu alu membrilor ei, mai ântâi numiti apoi alesi din tōte părțile locuite de Români, precum si donațiilor mai multor mecenati ai literaturii noastre, Societatea academică, cum se mai numă, s'a desvoltat din ce in ce mai tare largindu-si totu odata si programul de activitate astfelui, in cātu la anulu 1879 guvernul României si-a implinitu o mare detorintia patriotică declarându-o printre lege specială, de instituție de statu pentru cultură si literatură Românilor, sub gloriosulu nume de *Academia română*. Progresul, ce l'a facutu Academii in restrinsulu tēmpu de unu patrariu de seclu pentru realizarea nobilului său scopu, este cātu se pote de imbucuratori: dovada ne suntu bogatfile colectiunilor de documente istorice, bibliotecă, numismatică, si spre a numi in deosebi numai aceste, cele două publicațiuni monumentale, ce se facu sub auspicile ei. Una dintre aceste publicațiuni este cea ce părtă numele lui *Eudoxiu Hurmuzaki*, si care pâna acum constă din 9603 documente tiparite cu cea mai scrupulosa ingrijire pre 1461 de căle. A două publicație este *Etymologicum magnum Romaniae*, care cāndu va fi terminată, va forma unu adeverat tesauru alu limbei române. Lângă aceste mie simi place a pune si *Gramatica română* lucrata de T. Cipariu, care macar' că in privința ortografica si-a pierdutu scopul, in esenția sa va remâne totusi unu monumentu nepieritoriu. Nu trebuie se uită in fine, că Academii a împărțit dela 1868—1890 că premii pentru lucrări literare si scientifice respectabilă suma de 137,005 franci.

Deci cu dreptu cuvântu Academii poate fi mândra la serbătoarea iubileului său de argintu. Serbarea salutata cu nu mai puțina mândrie de tōta suflarea românescă, s'a facutu printre siedintia solemnă tiēnuta Luni in $\frac{1}{13}$ in salu senatului sub presidentiă M. S. Regelui, carele avea in dréptă pre M. S. Regină si in stângă pre A. S. R. Principele Ferdinandu. Pre lângă domnitorii statului asistă unu publicu forte numerosu compusu din elită societății bucurscene. Unu coru de 150 glasuri a intonat imnul *Ginta Latinei*, apoi M. S. Regele a deschis siedintăa prin unu discursu remarcabilu si acoperit la fine cu urări entuziasme pentru augustulu oratoru. M. S. aminti cu fericire, că serbarea iubilară a Academiei cade in anulu, in care dênsulu isi va celebră a 25 aniversare a urcării sale pre tronulu României. „Frumosă limba română,“ dise apoi intre altele, „in alu cărei geniu mă similiu a pătrunde si pre care am imbrațiat-o cu atâtă căldură si dragoste, s'a întăritu pre temelie trainica si a reinviat in vechiă sa stralucire; in se tōte perturbațiile, dênsă n'ar' fi potutu nici odata se fia primejduita avându rădecini prea adânci si uno rezâzău prea poternicu in cărțile besericesci, in cronică si in poesiă popolara . . . Renuntele Academiei noastre, inca tinere, de-si serbeză nuntă sa de argintu, trebuie se aibe unu resunetu departe preste hotarele Tieei, spre a trage in Capitala României pre barbati insegnati, cari se se incredintieze, că vechile principate dunarene s'a transformat in unu centru de civilisatie si de propășire si au devenit prin vitejă armatei — ce a uimitu lumea prin avântul său si tarzia sa — unu

statu poternicu si neaternatu, stabilitu pre temelii asiá de tari, incátu nici o sguduire nu-lu pote sdrunciná." Dupa prea însemnatulu discursu regal, dlu Dem. Sturdza, secretariulu generalu alu Academfei, a cetitu intr'o óra si jumetate istoriculu Academiei Române. Regele dadù apoi cuvîntulu augustei academiciane Carmen Sylva, care a cetitu o poema in prosa „*Sola*“. Subiectulu poemei este acest'a: *Sola*, o feciora daca plina de entusiasm pentru apărarea patriei sale de invasiunea Românilor, s'a juratu se-si aléga, cine se-i fia soțiu, numai dupa a treia bătălie. Fruntasii eroi ai Daciei cunoscîndu acést'a strigara intr'unu glasu: „Aretare! Nu! inca stă tiér'a Daciloru in piciore! si lungu tîmpu va mai traí poporul nostru, déca vomu ținé pieptu cu Români, pana cându o feciora nu-si va fi luat de barbatu pre unu mortu.“ Nando, fidantiatulu Solei se lupta deci cu celu mai mare eroismu, dar' in fine elu cade sub lovitûrile lănciloru vrâjmasie in a treia bătălie. Atunci fecior'a in imbuldiel'a luptei striga apucându-i recea sa mână: — „Acést'a este a treia qì de bătălie! si acest'a-i mirele mieu!“ Eroii cu spaima audu grózniculu cuvîntu, si unu țipetu se ridica: „Suntemu pierduti! Aretarea-i adevéră! Fecior'a-i de vina! Ea se plătescă!“ Si cu aceste ea primeșce mórtea dela ai săi, cari apoi se asvîrlu in navală si secerati suntu toti că spicale ce cadu, fara glasu si jale. Din alu Daciei uriasiu poporu nimicu n'a mai remas. — La sfîrșitulu aplauselor, cari si aci pareau fără de sfîrșit, dlu M. Kogâlniceanu a facutu cu cunoscut'a-i maiestrîe istoriculu desrobirei tieranului român si a felicitatu pre rege si tiér'a de progresele facute in 25 ani de popolatiunea rurala. — D. Hajdeu a uratu regelui, că preste 25 de ani se-si serbeze nunt'a de aur impreuna cu Academîa, si dlu Sturdza a oferit Suveraniloru o medalie commemorativa a acestei siedintie solemne. S'a cântat de coru imnul regal, si Regele a ridicat apoi siedint'a. — Sér'a membrii Academiei au prânzit la Palat.

In unulu din cele dôue locuri vacante din sectiunea literara a Academiei a fostu alesu dlu I. Vulcanu, alu cărui meritu literar este — dupa cum se exprimă *Timpul*, — că a fundat o gazeta ilustrata (*Famil'a*) la Pest'a, care apare de 25 ani fără intrerupere. Alu doilea locu remas vacantu prin mórtea lui V. Aleșandri nu se va suplini ast-anu.

In programulu lucrărilor Academiei a figurat si de asta data cestiunea bietului u finalu; se asigura inse, că majoritatea academicianilor ar' fi de părere, că cestiunea se remâna éra-si nediscutata, din motivu că u mutu si-a traitu traiulu si „este unu mortu, care ar' fi mai bine se nu mai fie desgropatu“.

Philalet.

II.

Din comun'a Tîriu ne serie zelosulu nostru preotu Ioanu P. Pecurariu cu datulu 11 Aprile a. c. urmatorele: Poporulu greco-catolicu din Tîriu convingîndu-se, cumcă S. Beserica este prea mica pentru a cuprinde numerosii credintiosi cu deosebire la sântelete serbatori, pana la alta ocasiune mai favorabila pentru marirea edificiului S. Beserici a ridicat din contribuiri benevole unu coru, carele nu numai suplinesc lips'a de spatiu pana acum adêncu simtita cuprindîndu 150—200 persone, ci si infrumusetă multu S. Beserica. Reparându-se cu acésta ocasiune si interiorulu

sântei Beserică in 5 Aprile dupa săuțirea apei, sub decursulu S. Liturgie a cântat corulu formatu din baietii de scâla si din tineretulu greco-catolicu din locu sub conducerea docentului nostru, si a fostu o adeverata mânăgiere sufletesca pentru credintiosi audîndu din coru resunetulu dulce alu cântăriloru nôstre bisericesci. Dupa finitulu S. Liturgie si a predicei occasionale, s'a cetitu numele contribuentlori, cari au daruitu frumós'a suma de 105 fl. 10 cr. v. a.¹⁾

Totu o data esprima corespondentulu sincer'a multiamita toturoru acelor credintiosi, cari au contribuitu a) pentru cumperarea alor dôue falône nôue, b) a unui epitrachiru, c) a unui rîndu de vesminte pentru doi ministranti, d) pentru dône luminare pentru ministranti, e) pentru cumperarea unui potiru si a unui discu, tôte acestea procurate prin contribuiri benevole. In fine poporenilor Georgiu Rehaianu, Georgiu Maeru, Iuliu Fratîla si Ioanu Berghianu, dintre cari celu de antînă a dedicat o frumosă cruce dinaintea S. Beserică, ér' cei trei din urma totu acestu săntu sêmnu alu mânăuirei nôstre in un'a din cele mai amblate strade ale comunei.

Colect'a crucerilui.

La colect'a crucerilui inițiată de noi in numerulu trecutu alu fôiei nôstre s'a asociat deja pâna acum urmatorii frati preoti:

In Archidiecesa. Protopopiatulu Blasiului: M. O. D. Georgiu Barbatu, adm. protopopescu si parochu alu Blasiului, pentru 1000 suflete. O. D. N. Mediesianu, par. in Bucerdea grân. pentru 1200 suflete. O. D. Ioanu Handrea, par. in Manarade pentru 550 suflete. O. D. N. Puianu, par. in Lupu, pentru 700 suflete. O. D. Vas. Suciu, par. in Cergâula-mieu, pentru 200 suflete. M. O. D. Aleșandru Albini v.-prot. on., par. in Cinfudi, pentru 700 suflete. O. D. Macsimu Hulea, par. in Cisteiulu rom. pentru 700 suflete. O. D. Filipu Docotinu, par. in Micăsas'a, pentru 1200 suflete. O. D. Dionisiu Velicea, parochu in Spataeu, pentru 500 suflete. O. D. Ioanu Deacu, par. in Rosia pentru 1100 suflete. O. D. Iuliu Nistoru, par. in Vez'a, pentru 450 suflete. Stefanu Lit'a, par. in Lunca, pentru 600 suflete. O. D. Teodoru Pauletti, par. in Besinèu, pentru 150 suflete. O. D. Isidoru Rusu, par. in Brosceni pentru 300 suflete. O. D. Ioanu Mihăitianu, par. in Ohaba, pentru 300 suflete. O. D. Bas. Dancu, par. in Tiapu, pentru 600 suflete. O. D. Aureliu Harsianu, par. in Cinade, pentru 500 suflete. O. D. Ioanu Pop'a, par. in Cergâulu mare, pentru 1050 suflete. O. D. Vas. Bacila, par. in Lodromanu, adm. in Hususén, pentru 1100 suflete. O. D. N. Latiu, par. in Craciunelulu inf. pentru 1000 suflete. O. D. Ioanu Pecurariu, par. in Tîriu pentru 1200 suflete. — **Protopopiatulu Biei:** M. O. D. V.-Protopopu Zaharia Branu, parochu in Sâncelu, pentru 1600 suflete. O. D. Pantelie Valeanu, par. in Capâln'a de josu, pentru 680 suflete.

In Dieces'a Oradei-mari. O. D. Georgiu Siut'a, parochu in Moftinu, pentru 966 suflete. Observâmu pentru evitarea de neintelegeri, că banii, ce se voru colectă, au sè se trimite la Prea Venerabile Ordinariate respective.

Ama dorî, că pre Sântelete Pasci sè potemu surprinde publiculu cetitoriu cu o lista catu mai mare, si inca din tôte diecesele!

¹⁾ Regretâmu că nu potemu publica si numele contribuentilor, lipsindu-ne spatiulu. Red.

Atragemu atentiunea onorațiloru cetitoru la studiulu criticiu „Mihailu Eminescu“, a cărui publicare o incepem in partea scientifica-literaria a nrului de fața. Studiulu acest'a va urmâ in mai multi numeri, si suntemu convinsi că prin publicarea lui facem unu serviciu nepretiuitu iubitului nostru poporu, care prin ideile cuprinse in poestile lui Eminescu este amenințiatu in avearea sa cea mai scumpa, in credint'a sa. — Incunoscintiamu totu odata pre on. publicu cetitoriu, că acestu studiu, dupa-ce se va termin'a publicarea lui in coloanele „Unirei“, se va edâ si in brosuri, pentru că sè pota strabate in cercuri catu mai largi.

Noutăti.

Din Archidiecesa. O. D. Iuliu Trutia preotu de eurîndu ordinatul fù denumitul cooperatoru parochialu in Ciucea. — O. D. Ioanu Vereșmorteanu fù denumitul administratoru parochialu in Molosgu, — fiindu pusu in disponibilitate fostulu administratoru O. D. Ioanu Lehene.

Promulgarea legei despre repausulu dominicalu, care forméza articolulu de lege XIII din 1891, s'a intîmplatu la 14 l. c. in foia oficiala „Országos Törvénytár“. In vigore va intrâ la trei luni dupa acesta promulgare, adeca la 14 Iuniu a. c. Fiindu că diu'a de 14 Iuniu cade pre o Marti, de ace'a Domineca, din 19 Iuniu va fi pentru toti muncitorii din fabrici si industriasi prim'a qì de repausu. In sensulu §-lui 2 alu acestei legi in stabilimentele de industria lucrulu are se inceteze celu multu Domineca la 6 ore dimineti'a; adeca repausulu are se țina 24 de ore.

Denumiri de jude la nouele table regesci. Domnulu Dionisiu Poenariu, fostu fiscalu in Dobritnú fù numitul jude la tabl'a regesca din Oradea-mare, ér' Dlu Ioanu Nestor, jude la tribunalulu din Clusiu a fostu denumitul jude la tabl'a regesca din Seghedinu. Dlu I. Nestor in anii 1858—1861 a fostu teologu in Seminariulu archidiecesanu din Blasiu.

Adunarea generala a reunionei docenților români greco-catolici din Maramuresiu e conchiamata prin Reverendissimulu Titu Budu pre 28 Maiu st. n. a. c. in *Apsi'a de mijlocu*. Cu ocasiunea adunărei se va tînē si o prelegere practica cu baietii de scâla, voru fi disertatiuni si se voru impărți patru premie de căte 5 fl.

Dela Academia româna. Presedinte alu Academiei fù alesu eruditulu filologu si istoricu dlu B. P. Hașdeu, éra secretariu generalu fù realesu dlu Demetru Sturdza.

Lasamentulu cardinalului Simor pentru S. Parinte. Fostulu primat alu Ungariei Ioanu Simor a dispusu prin testamentulu său, că toti banii in auri remasi dupa dênsulu să se tramita Sântiei sale sumului Pontifice sub titlulu de filierulu săntului Petru. Acesti bani, cari dupa reportulu oficiosu alu executorilor testamentului facu 98,536 franci, (cam 45,000 fl. v. a.), au ajunsu deja la locul destinat.

Casu de mórte. O. D. Teodoru Sierbanu parochu in Karácsonfalva din Archidiecesa a repausatu in 8 Aprilu a. c. in anul alu 66 alu etății si 39 alu preotiei.

Telegrama.

Dela Direcțiunea institutului de creditu „Satmarean'a“ amu primitu in 20 a l. c. urmatoreea telegrama:

Seini, 20 Aprile.

Institutulu de creditu si economii „Satmarean'a“ participându publicu fôrte numerosu cu multa insuflețire s'a constituitu.

Direcțiunea.

Dorinu succesu stralucitul nouului institutu!

PARTE SCIENTIFICA-LITERARIA.

Mihail Eminescu.

(Studiu criticu.)

Domnulu Maiorescu în criticele sale la pagină 351 dice despre Eminescu, că e un om „blasatu in cugetu”¹⁾. Cându-dică înse despre cineva, că e „blasatu in cugetu”, atunci acea astătă insemnă, că acelă și timpul pentru ori ce idei, interese și delicii sufletești și sociali. Si apoi celu timpul pentru atari lucruri de securu, că prin cugetările sale nu va fi nice cându în stare a procură altoră desfătare. Căci cea ce nu-lu mișcă pre elu, acea numai nu va fi chiar elu în stare a face să mișce pre altii. Orbulu nu va învăță pre altii să se desfăzeze în frumusetea și jocul colorilor.

Cu toate aceste cîte ar fi credutu, că totu dlu Maiorescu în altu locu să dică despre Eminescu celu „blasatu in cugetu”, că e „unu geniu cuprinsu de lumea ideală”, va se dică nu timpul pentru idei, interese și delicii sufletești și sociali, ci absorbitu cu totulu de ele și inca din o iubire nespusă față cu ele, căci numai asiă se poate explică o atare cuprindere seau absorptiune de lumea ideală.²⁾

Fiindu-că în amândouă locurile totu dlu Maiorescu este, care vorbesce despre Eminescu, si inca si mai multu, vorbesce în amandouă locurile cu acea-si intențiune de a caracterisă pre Eminescu, de acea după toate legile logice ne este iertatul a unu acese dăoue caracterisări în o singura sentință. Si asiă potemu dice, că dlu Maiorescu a caracterisat pre Eminescu astfelui: *Eminescu este unu geniu cuprinsu de lumea ideală si blasatu in cugetu.*

Caracterisarea acestea alui Eminescu subministrata de dlu Maiorescu este destul de curioasa, că să nu dicem mai multu. Curiósa, căci nu e cu potintia, că unu omu să fia de odata si cuprinsu de lumea ideală, si si blasatu in cugetu. Cu toate aceste inse noi caracterisarea acestea alui Eminescu de dlu Maiorescu, unulu din cei mai mari adoratori ai lui, o vomu luă de basă în studiul de față, areându mai întâi cătu de falsu e atributul celu de întâi din ea, că Eminescu e „unu geniu cuprinsu de lumea ideală”, si apoi, dorere, cătu de adeverat e alu doilea atributu din acea-si, că Eminescu e „unu omu blasatu in cugetu”. Din aceste apoi credem, că cetitorii nostri voru ajunge că si noi la convingerea, că Eminescu n'a fostu nice geniu, nice cuprinsu de lumea ideală, ci unu bietu versificatoru tare de rîndu, tîmpu pentru lumea acestea prin natură sa, prin ocupatiunile si tendintiele sale si prin aerulu socialu si literariu, in care a traitu. De unde multu rîeu facu mai cu séma tenerimeei nôstre aceia, cari pre unu atare omu flu espunu că pre unu geniu.

I.

Eminescu geniu cuprinsu de lumea ideală.

Lumea ne arăta dăoue specie de genii: Genii adeverati si genii falsi. La cei de întâi poterea si avîntul spiritului loru celui extraordinari este, care-si stîrce de odata seau pre incetulu recunoscintia si admiratiunea omenesca. Numele acestoră apoi si remâne nemoritoriu. La cei din urma suntu totu de-a ună altii, cari din unu interesu seau altulu voiescu cu ori ce pretiu să-i facă să trăea de genii înaintea publicului. Numele acestoră de comunu pierde după o generatiune seau câte odata si mai iute. Cei de întâi suntu că sôrele adeverat, care nu pierde nici cându de pre boltă ceresca. Cei din urma suntu că sorii aceia falsi, ce câte odata lucescu pre ceriu câteva minute in urmă unei stări anumite a atmosferei si apoi dispara fără urma.

Dăoue suntu căile, pre cari genii cei adeverati fsi căstiga recunoscintia de atari

înaintea omenimiei. Pre ună se căstiga recunoscintia acăstă, pîna cându geniulu e inca in vietă. Pre cealalta numai după moarte. Deceasă geniulu este atâtă de fericit, cătu inca in vietă afă unu publicu, care se-lu scăa pretiu, atunci publiculu acestălu si recunoște de atare, si geniulu își vede cu ochii incepătul memorirei. Pre atari genii contîmporani fi incărca de comunu cu atâtea onoruri, cătu apară că nescă adeverati regi in lumea cugetării. Amintim numai de nefericitul geniu Voltaire, la care nunumai caletoreă publiculu spre a-lu vedé, că la o minune, ci chiar si capetele incoronate că Fridericu II din Prusia flu invitara la curtile loru. Mai asemenea a statu lucrulu si cu Goethe si cu altii.

Nu toti genii inse au fostu asiă de fericiti, cătu să fia recunoscuti de atari inca in vietă. Din contra au fostu si de aceia, cari au morit sau puțnu cunoscuti sau ignorati de contîmporani, si numai lungu tîmpu după moarte de abia posteritatea i-a recunoscutu de atari. Esempu avem pre Spaniolulu Cervantes autoriu lui Don Quixote, care in vietă era pre aci să piere de fome, si totusi astădi numai Sânt'a Scriptura pote dice, că a vediutu mai multe versiuni că Don Quixote alui Cervantes. Mai departe pre anglesulu Shakespeare, pre care contîmporani l-au pretinuit ce e dreptu, inse nice pre departe că pre unu geniu, cum flu pretinuiesce astădi lumea intréga.

Alte căi deosebite de aceste dăoue, pre cari unu geniu ajunge a fi recunoscutu de atare, nu se dău. Si deceasă totusi se intîmplă casuri, de unii barbati pre o alta cale ajungu la numele de geniu, atunci potemu fi securi, că suntu numai genii falsi, cari că nescă stafii îmbăla si ei câtva tîmpu prin palatiile genilor si apoi disparu fără urma. Si apoi căile aceste ale genilor falsi suntu nunumai deosebite de ale genilor adeverati, ci au totu de-a ună ceva ridiculu, ceva comicu in sine, asiă cătu înaintea ómenilor cugetători suntu printre adeveratii genii acea, ce este in teatrele anglese persón'a comică numita *Clown*, care escita risulu privitorilor cu grimasele, usiorintă si stupiditatea in portare si chiar pentru acea prin contrastul frapantu dintre ea si ceialalti actori.

Eminescu a traitu 40 de ani, in adevărul inse a traitu numai 35 de ani, căci cându era de etatea acestea, a nebunitu, si anii nebuniei nu mai ponderăza in vietă lui literara. Vietă lui dara a fostu scurta. Acestea inse n'a fostu nice o piedeca, că se nu-si poate manifesta genialitatea sa, deceasă o posiedea in adevărul. Lord Byron a traitu numai 36 de ani. Genialulu Pascal numai 39. Se vedem dara cum si-a manifestat Eminescu genialitatea?

Pre cându era de 20 de ani, vediendu că mergu multi tineri in Germania la studiu, se duse si elu, cu toate că nu poate fi primul la nice o universitate că studentu ordinariu, fiindu-că fi lipseă pregatirea gimnasiala. Retacindu cătva tîmpu prin Germania se întorse inderăptu in România si acolo petrecu pîna la moarte. Activitatea literara că poetu si-o incepă inca înainte de a merge in Germania. Mai scria căte o poesia prin „Familiă” si pre aiera, pre unde se incercă toti tinerii nostri, cari voiescu să devina poeti. Unu impulsu mare spre a poti continua cu poesiă inse fi dede impregnare, că chiar si „Convorbirile literare” incepură a-i publică poesile: „Convorbirile literare” inse nu credem, că i-le-au publicat nice pre departe din motivulu, că erău ceva produse de valoare adeverata literara, precum vomu vedé, cându le vomu analiză. Ci i-le-an publicat, pentru că Eminescu incepuse a-si scrie poesile după gustul limbisticului „nouă directie”, acărei organu erău ele. Dupa acea Eminescu se siliă cum poate elu a imita literatură germană, si apoi „nouă directie” era germană cu trupu cu sufletu. Mai departe bietulu Eminescu, că se devina si mai placutu „Convorbirilor literare”, fsi

însușl ceva si de prin filosofia germană alui Kant si Schopenhauer, si apoi filosofia acestoră n'aveau „Convorbirile literare” cuvinte de ajunsu să o laude. Si in urma Eminescu se feră de a manifesta in poesile sale ceva focu si insufleștre nationala, căci asiă ceva după nouă directie duceă la barbaria. Nu amu voi, că pentru că le dicem acestea, se simu considerati de inimici ai nôrei directie in toate manifestările ei. Meritulu, ce nouă directie flu are pentru limbă si literatură nôstra, flu recunoscem bucuriosu. Ea a fostu o reactiune, ce a trebutu să se nasca, că se impiede stagnarea si desvoltarea prea unilaterală a limbii si literaturii nôstre. Acestea inse nu ne impiedeca, că se nu ne pronuntiamu si cu privire la unele aberatiuni ale ei, cum este cultul nemeritat si periculosu alui Eminescu introdusu de dênsa in publiculu nostru.

Pîna la 1883 cându pre Eminescu l-a ajunsu morbul mentalu, din care n'a mai scapatu, publiculu, ce-lu cunoscă că „poetu”, eră tare puțnu. Afara de cetitorii „Convorbirilor literare” mai nime nu-lu cunoscă. Mai ce e mai multu, atâtă eră de necunoscutu publicului, cătu in mijlocul lui căte odata nu poate să-si căstige nice pânea de toate dlele. Semnul celu mai invederatu, că n'a fostu unu atare omu genialu, care cu productele spiritului său să fia in stare inca in vietă a atrage atențunea ómenilor asupra sa in gradu mare.

De cându l-a ajunsu inse morbul mentalu, de atunci atențunea publicului a inceputu a se indreptă spre elu in mesură mai mare. Nice decătu nu s'a intîmplatu inse acestea din motivulu acelă, că publiculu dora flu cunoscă de unu barbatu genialu, sau că dora eră incântat de scrierile lui. Nu a proruptu interesulu acestă față de elu in modu spontaneu din consciintia publicului. Ci publiculu a fostu in modu formalu alarmat din partea presei. Semnalul s'a datu de unele foi din Bucuresci. Pre acestea incepură a-le secundă si ale nôstre de din cîce. Totu intr'ună apareau in foi sciri despre starea sanitara alui Eminescu.

In față a alarmului acestuia la inceputu publiculu a remasă cu totulu rece. Crescându alarmul inse totu mai tare, că si cum națiunea nôstra cine scie ce ar pierde in Eminescu, cea mai mare parte a publicului, care altcum nu-lu cunoscă de locu, incepu a crede, că Eminescu in adevărul trebue să fia omu mare, deceasă foile se ocupe atâtă de elu. Acestea este cea de întâi situatiune comică in snirea lui Eminescu pre scară genilor. Publiculu nu a inceputu a vorbi de elu că de unu omu cu minte mare, decătu atunci, cându din nefericire si-a pierdut-o.

La 1889 moare Eminescu. Alarmul foilor atunci a devenit formalu asurdistoriu. Plângean după elu multe nu din inima, ci că bocitorile platite după morti. Tînerimea din Bucuresci se pune să fundeze o făci intitulata „Eminescu”; se stringu colecte, să-i redice monumentu, se facu reclame in favorulu lui si priu foi germane, cari pâna atunci nice de nume nu i-au audiatu. Mai unii se apucă si năuma, căte vîersuri, căte cuvinte a scrisu Eminescu in poesile sale. Totu lucruri pentru a imbetă lumea. Ce se faca bietulu publicu, care nu se ocupe multu cu literatură? Trebuie să crede, că Eminescu in adevărul a fostu unu geniu, deceasă se intîmplă lucruri de aceste la mîrtea lui. Căci multi din publicu nu au idea, ce suntu in stare a face ómenii din unu idol. Poetii de curte pre Ludovicu XIV atâtă l-au laudat, cătu in urma nu mai sciău, cu ce să-lu laude, decătu că e mare de statura mijlociu. Cându revolutionari din 1793 i-au scosu scheletulu din cripta, l-au mesurat si s'au mirat veidîndu, cătu de falsu l-au laudat poetii de curte. Unu geniu inse trebuie cunoscutu. Si asiă incepă multi a cîte scrierile lui Eminescu. Nimene inse nu poate află in ele ceva

¹⁾ T. Maiorescu „Critice” Bucuresci 1874.

²⁾ „Convorbiri literare” 1890. Nr. 8 pag. 628.

genialu. Cu tóte acestea cei mai mulți credeau, că déca e atât de laudat, atunci trebuie să fie lăuturi geniali în scrierile lui, numai cătă ei sunt prea mici spre a-i pot să intelege frumosetele. Si acă este a două situație comica în viața lui Eminescu pre scără genilor. Nu spiritul lui celu dóră în adeveru mare a fostu, care i-a căstigat admiratiunea publicului, ci alarmul celu mare alu cătorva insă, cari de securu din alte motive voiau să facă din Eminescu unu geniu. Elu nu e unu geniu recunoscutu, ci unu geniu impusă asiā dñeandu cu forța. Elu în lumea ideală nu e imperatulu, care cu potestatea reală din mâinile sale störce supunere, ci pelarfa acea din „Wilhelm Tell“ alui Schiller, carea locutoriul imperatului o acăiatu susu, că poporul să o salută și să se temă de ea.

Se recapitulă inca odata. Pâna la caderea în alienație mentală Eminescu n'a fostu publicului mare românescu mai de locu cunoscutu, fncătă cătă odata mai pierdă de fome. Nebunesce, si apoi móre, si deodata nemijlocită după mórte ilu vedem cu corona de geniu pre capu.

Acăstă inse nu e calea unui geniu. Déca unu geniu în viația n'a fostu cunoscutu de atare, cum n'a fostu cunoscutu Eminescu, atunci semnu că generatiunea, în care a traitu n'a fostu în stare să-lu precépa. Déca inse totusi ajunge a fi recunoscutu de atare după mórte, atunci acăstă nu se întâmplă la nice unu casu înainte de ce nu s'ar stinge celu pușnă generatiunea lui contemporană, carea nu l'a priceputu. Trebuie să vina o alta generatiune, carea să fia în stare a-lu precepe si pretiu. Acăstă e caușa, de genii necunoscuti în viația, si după mórte numai tardiu au inceputu a fi recunoscuti de atari.

Cătu de comicu inse stă lucrul cu Eminescu! Elu în mijlocul aceleia-si generatiuni în unu interval tare scurtu de 5 ani a fostu pre aci se piéra de fome, căndu eră viu, i-să redicatu numai decătu monumentu si i-să pusă bustă în Ateneu, căndu eră mortu. La 1883 în mijlocul acelor-a-si ómeni mai pierde fome, si la anul 1889 acel-a-si publicu plângă după elu că după celu mai mare poetu alu nostru si ar stă să dé ori cătu, să-lu véda viu.

Acăstă este a treia situație comica în sufrea lui Eminescu pre scără genilor. Acel-a-si publicu sedusu pentru aceleia-si scrieri l'a si ignorat si l'a si redicatu pâna la ceriu, că si cum ar fi o femea nervoșă, care acum plângă si-si blâstema barbatulu, acum rîde si-lu netediesce.

Ce urmăza de aici? Seau noi fără reclamu nu ne scimă pretiu pre barbatii nostri, căndu fi avemu, seau Eminescu n'a fostu geniu. Alternativă antăia nu stă. Căci óre pre Alessandri si Muresianu nu i-am preținutu noi, pâna au traitu, fără se le fia facutu nimene reclamu că lui Eminescu. Ci adevărul e, că Eminescu n'a fostu nice geniu, si nice baremu poetu. Ci o căta de ómeni din alte motive a sedusu publiculu nostru cu cultulu lui Eminescu în unu modu, care nu se va potă nice căndu escusă. Pentru acea cetei acesteia fi aducem aminte frumosetele cuvintele lui Goethe:

Ein Kranz ist viel leichter binden
Als ihm ein würdig Haupt zu finden.

(Este cu multu mai usioru a impletii o cununa decătu a astă pre séma ei unu capu mărnicu.)

(Va urmă.)

Atal'a.

Novela de F. R. de Chateaubriand.

(Continuare.)

Inmormântarea.

Nu voiu cercă, iubitulu mieu René, să-ti descriu desperarea, ce a cuprinsu sufletulu mieu atunci, căndu Atal'a si-a datu ultim'a suflare. Cá s'o potu face acăstă, mi-ar trebui mai multa caldura

decătu a remasu în inim'a mea. Ar trebui să am lumin'a ochilor din nou și să ceru sărelui séma de lacrimile, ce le-am versat în fața lui. Da, căci mai curându să ar obosi lun'a, ce ăici, că-si aruncă lumi'na sa preste pustietatea din Kentucky; mai curându să ar ostenu rîulu acestă, ce ne legana barcă în curgerea sa, decătu lacrimile mele pentru Atal'a.

Două dile intregi erau nesemnitoriu la cuvintele pustnicului. Elu adese fini ăicea: „Astă a fostu vointă lui Domnedieu.“ Nici odata n'asi fi credutu, că în aceste cuvinte a linisirei crestinesci să fia atât'a mangaiere, déca n'asi fi esperiat'o insu-mi.

Rabdarea betrânlui sfrobă în fine cerbici'a dorerilor mele. Me rușinăm, că l'am intristat. „Parinte,“ fi ăiceam, „e prea multu. Nu se cuvine, că suferințele unui ténér omu să turbure pacea dilelor tale. Permite-mi dar, să ducu trupulu miresei mele de aici, lăse-me să-lu ingropu în vre-unu coltiu alu pustiei, si déca voi fi osândită să traiescu si mai departe, me voi sili să me facu vrednicu de nuntă eterna, cu care m'a increditintat Atal'a.“

Tremurându de bucuria, ce-lu cu-prinse, căndu vedeu acăsta întorcere a mea, bunulu parinte strigă: „O, săngele lui Christosu, o săngele Invenitoriului meu domnedieescu, te recunoscu érasi în acăsta lucrare a ta. Tu a buna séma ai măntuitu pre acestu ténér omu. Domnedieulu meu, implinesceti oper'a! Dă pacea ta acestui sufletu turburatu, si din tóte nenorocirile lui nu-i lasă altceva decătu amintirea săntă si măntuitore a Atalei.“

Betrânlui inse nu me lasă, să iau trupulu fetei lui Lopez, ci-mi recomandă, să chiemu pre noi-converșiile săi credinciosi, că s'o ingropămu cu tota ceremonia a creștinăscă. Eu inse refusăm ăicindu: „Nefericită sorte a Atalei si virtuțile ei erău necunoscute ómenilor; lăsa dar că si mormântulu ei sapatu în taina de mâinile noastre, să se pună în sorrtea celoru necunoscute. Ne-amu hotarită asiadara, că în diu'a urmatore desu de diminetă să plecămu si să ingropămu pre Atal'a sub podulu naturalu la intrarea în livadă morții. Mai hotariram, să petrecem nótpea în rogaciuni lângă trupulu feciorei. De cătra séra duseram scumpele oseminte la o deschidetura a pescerei dinspre partea de miédia-nópte. Pustniculu învél deci trupulu iubitei mele intr'unu postavu europénu tiesutu de maica-sa; acestă eră singură avere, ce i-a remasă parintelui Aubry din tiér'a lui, si-lu pastră din vremile trecute pentru inmormântarea sa.

Atal'a stă nemîscata si rece pre paște de mimose. O parte din pecioare, capu, umeri si sénulu ei erău desvăluite. Printre părulu ei móle vestejă tocmai acelu trandafiru de magnolia, ce i-l'am fostu pusă în patulu ei feciorescu, că să sărbă din elu rodnică. Buzele ei, cele ce acum dău dile semenă duoru trandafiru impuști, se vedeau inca zimbitore. Pre obrajii ei cei acum atât de palidi se vedeau vinele vineții. Frumoșii ochi fi erău inchisi, peciolele-i vergine puse crucisii, ér mâinile ei albe ca zapadă apesău pre

inima unu crucifixu de ebanosu. Semnulu jurușiei sale aternă de grumați. Se pareă, că ângerulu melancoliei si a nevinovației, că somnulu linu alu mormântului au fărmecat'o! Cine n'ar fi sciatu, că acăsta ténera femei înainte cu căteva dile se bucură de viață lumii, ar fi gândit, că ea e statu'a verguriei.

Totă nótpea pustniculu nu incetă cu rogaciunile. Eu siedeam marmuritu lângă capulu Atalei. O, de căte ori acestu capu atipitoriu flu țineam pre genunchii miei. De căte ori me plecam spre elu, să-i ascultu si să-i sorbu suflarea. Acum nici o siópta nu mai sbóra de pre inghețiatele ei buze, si zadarnicu aşteptu treidrea iubitei mele.

Lun'a fisă imprumută facă ei palida acestei priveghieri triste. Ea se scola în mediul nopții că o vergura Vestala, ce merge să plângă lângă sacerdulu prietenei sale. Nu preste multu ea împartăsi cu padurea taină melancoliei, ce asiā de multu fi place s'o povestescă brașilor betrâni si tiernilor inveciti ai mării. Parintele Aubry muiā din căndu în căndu o crênga înflorita în apa sfântă; după acea scuturându-o incetă cantă viersurile unui vechiu poetu cu numele Iovu pre o aria vechie:

„Apus' am că o flóre si uscatu-m'am
„că ierb'a câmpului. De ce dă Domne-
„dieu necajitiloru vedere, si viația inimiloru
„intristate?“

Astfeliu cantă betrânlul. Viersulu său adêncu si induiosatoriu se scurgeă în tacerea pustietăii. Echoulu chiamă numele lui Domnedieu si alu mormântului; asiā văile, asiā bercurile. Guruitulu porumbului din Virginii, murmurulu rîului de munte, sunetulu clopotului, ce chiamă peccatosii retaciți, tóte se mestecău în acestu cântecu de jale si se pareă că si căndu în livadă morții asi audî corulu morților respundiendu la cânteculu pustnicului.

Intr'ace'a o dungă roșia se vedeă spre resarit. Ului tipău pre stânci, jiderulu se retrageă în vagaună de silfu, dreptu semne, că ór'a inmormântării Atalei a sositu... Am ridicat pre umerii miei scumpulu corpu cadavru, în vreme ce pustniculu porni înaintea mea cu hărțiu în mâna. Scoboriām la vale din stâncă în stâncă. Betrânetă, mórtea si superarea ne înmua pașii. La vedere câinelui, care a datu de urmele mele si-a Atalei în padure, si care acum mergeă sărindu voiosu înaintea noastră pre cărarea de alături, m'au napadit lacrimile. Bucile lungi ale miresei mele fluturându în vîntulu deminetii, une-ori picău din josu de ochii miei că unu vîlu de aur. Căte odata gârbovitu sub sarcină mea, trebui să me oprescu, s'o punu josu si să odihnescu lângă ea sorbindu potere nouă.

In fine ajunseram sub arcul podului naturalu. O, fișulu mieu! de ai fi vediatu tu, în ce chipu ingenunchia unu ténér omu selbatecu si unu pustnicu betrânu față în față în pustia sapându cu mâinile loru grăpă unei ténere fete, a cărei tipu eră intinsu aprópe de ei, de buna séma remâneai cuprinsu de cea mai adâncă dorere...

Căndu se ispravă lucrul, amu asiediatu frumós'a mea flóre în grăpa. Luai

unu pumn de tijeră și cu o tacere înspaimântătoare îmi pironiam ochii pentru ultim'a data în faț'a Atalei. Dupa ace'a inceput s-e-i acoperu fruntea cu brușii somnului de veci. Din vederea mea pierdut un'a dupa alt'a trasaturile feței miresei mele. Nurii ei se ascunseră sub vîloului eternității. Sânzrelu ei se vedeau inca puțina vreme dintre tijeră negrului pămîntu. „Lopez.“ strigai atunci, „privesc, cum îngroapă fiul meu pre fiicăta.“ Dupa ace'a o astupai de totu cu brușii somnului de veci.

(Va urmă.)

Bibliografia.

Geografi'a politica — pentru a 7-a clasa gimnasiala si privati — manualu prelucratu de Aronu Deacu profesorul ord. de istori'a si filolog'a latina la gimnasiulu superioru gr.-catolicu din Blasius. — *Blasius*, 1891, 8°, pag. 148, prețiu 80 cr. v. a. — Eta o nouă carte, menita a suplini in gimnasiale nôstre românesci lips'a de manuale tiparite. Este prea bine cunoscutu celor ce s-au ocupat cu profesur'a, cătu de multu sfârse progresulu instrucțiunei, cându baietii suntu siliți a se folosi de manuale scrise, sau chiar cându trebue s-e înveție de pre însemnările, ce si-leau facutu dupa explicațiile profesorului. De ace'a noi numai cu recunoșința detorim Tipografiei Seminariului gr.-cat. din Blasius, care cu spese mari tiparesce manualele reerute pentru scólele nôstre medie, si acelor profesori, cari traducu sau prelucra manualele de lipsa. Salutara intreprindere este edarea manualelor de lipsa si din altu punctu de vedere, si anume că astfelu s-e se ié din mân'a rêuvoitorilor nostri arm'a, ce o fauriu în contr'a gimnasielor nôstre din lips'a de manuale tiparite. — Dorint'a nôstra deci este, că incepultur, ce s'a facutu cu edarea de manuale corespundietore pentru gimnasiale românesci, s-e se continue, si s-e potem vedea cătu mai in graba tiparite tóte manualele de lipsa pentru scólele nôstre medie. Asemenea dorint'a nôstra este, că acele manuale s-e corespunda toturoru reerintelor legitime atât cu privire la forma si stilu, cătu si cu privire la cuprinsu. Dorulu,

că s-e contribuim din partea nôstra cătu de puținu la realizarea acestui scopu, ne indemnă, s-e facem unele observări la carte din cestiune, pentru că la edarea de alte manuale aceste observări s-e se aiba in vedere, era la o eventuala retiparire a manualului acestuia s-e se pôta indreptă acele mici scaderi, cari le vomu indigătă.

Cea de ântâi observare este mai multu formală, inse cu tóte aceste, mai alesu in manuale de scóla, de mare momentu, si anume referitoru la impartirea si ordinarea materialului. Este unu principiu vechiu pedagogicu, că progresulu in ori ce sciinția in mare mesură atârnu dela impartirea corecta, logica si chiara a materiei. Detorint'a ori căruia autoru este, s-e dé cetitorilor inca dela incepultur o privire generala preste materi'a intréga. Efuesu alu acestei recevinție este si datin'a de-a pune la incepulturul cărtii, éra nu la capetu indicele sau conspectul materiei pertractate. Că s-e se pôta deci orienta cetitorii si mai cu séma studentii despre cele ce voru avé s-e înveție, se pretinde, că impartirea materiei s-e fia chiara si logica, si in loculu alu doilea că impartirea acésta s-e si fia batătoare la ochi, ce'a ce se întâmpla folosindu litere deosebite, mai mari si mai mici, dupa cum e vorba de o parte, secțiune, capu, articolu, paragrafu ori punctu. Trebuie inse s-e constata, că acésta in manualulu din cestiune nu s-a observat cu destula acuratetă si statornică, eaci precându d. e. la pag. 1 titlulu *Britani'a mare si Irland'a* se pune forte corectu cu litere mari, éra titlulu secundariu *conspectu istoricu* cu litere mai merunte, pre atunci p. e. la pag. 104 totu unu asemenea titlu *Rusl'a* se pune cu litere comune din tecst (garmondu cursivu), mai mici adeca decât titlulu secundarin *conspectu istoricu*. — Că exceptiunea acésta nu e pedanteria profesorésca, o aréta urmăriile, la cari duce nerespectarea principiului nostru. Anume la pag. 94 afăram titlulu principalu cu litere mari *Posesiunile mijlocite ale Turciei*, si sub acestu titlu afăram inspirate cu litere merunte (garmond comunu si garmondu cursivu) insul'a Cret'a, Rumeli'a de Ostu, Bulgari'a, Montenegr'u, Sérbi'a, Români'a, Finland'a si Rusl'a, că si cându tóte tierile aceste ar' fi *posesiuni mijlocite ale Turciei*, ce'a ce de siguru nici prin minte nu i-a trecutu dlui autoru.

O alta observare trebuie s-e facem refeitoru la stilu, care mai alesu in manualele de scóla trebuie s-e fia cătu se poate mai simplu, corectu si mai românescu, ce'a ce érasu in multe părți ale acestui manualu lăsa unele de dorit.

In fine trebuie s-e atragemu atențunea dlui autoru la multele erori de tipariu, cari suntu neplacute in ori ce carte, dar apoi in manuale suntu neieritate, pentru că baietii nu potu s-e le indrepte. Erorile acestea de tipariu in unele locuri contûrba chiar si tecstul, falsificându numirile. Astfelu la pag. 140 se vorbesce in mai multe rînduri de Statele *A-la-Plata*, precându in alte locuri corectu se dice statele *La-Plata*. La pag. 3 se vorbesce de golfurile *Bristol*, *Liverpoli*, precându autorul a voitu s-e dice: golfurile de *Bristol*, de *Liverpol*.

Trecându acum la *cuprinsulu* cărtii, ne marginim numai a atrage atențunea dlui autoru la urmatorele neesactități: La pag. 52 se dice, că „Pap'a dimpreuna cu cardinalii forméza „collegiulu sacru“, precându e sciutu că *nunai cardinalii* forméza sacrul collegiu, avându in frunte pre *cardinalulu decanu*. Totu acolo se dice, că *consistoriulu* (papalu) „tsi alege din sănzu sùu pentru terminarea diferitelor afaceri besericesci, comisiuni, congregațiuni“, precându tóte acestea le face singuru Capulu Besericelui, Sânti'a Sa Pontifice Supremu. La pag. 101 se dice, că in Români'a „este si unu episcopu catolicu in calitate de vicariu apostolicu“, precându sciutu este, că in Români'a esista ierarchia catolica ordinata, in frunte cu unu archiepiscopu, cu resedintă in Bucuresci si cu titlulu de „Archiepiscopu latinu de Bucuresci“.

Amu relevatu aceste puține lucruri, repetim, numai cu scopulu, că in o a dou'a edițione s-e se pôta indreptă, si pentru că principiile generale indigătate de noi s-e se aiba in vedere la edarea altoru manuale. — Vede inse ori cine, că lucrurile aceste nu detragu nimicu din meritul cărtii, si că acestu manualu in mân'a unui profesor intelligent va face bune servitii instructiunii gimnasiale, pentru ce flu si felicitam pre dlui autoru.

Editoru si redactoru respundetoriu:
Dr. Vasiliu Hossu.

JOSIFU GAVORA (1) 12-30

distinsu cu medalia expositiionala cea mare pentru lucru escelentu si gștu bunu la expositiunea regnicalora din Budapest'a in a. 1885.

Budapest'a, IV. strad'a Vatiului Nr 17

Recomandu cu pretiuri de cele mai convenabile si in executare cătu se se pote mai frumosa obiecte de lipsa

pentru adjustarea besericelor, si anume:

Felone preotiesci si stichare diaconesci

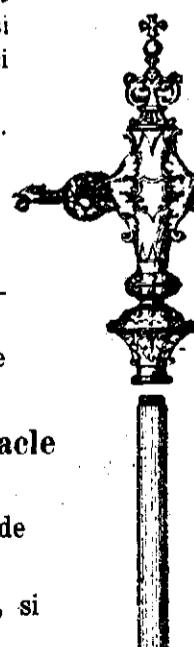
Flamure pentru besericu si reunioni.

Flamure pentru reunioni de pompieri, de scolari, reunioni besericesci, reunioni industriale, de cantari si de pompe funebre.

Candelabre, racle si potre,

luminarie de parete si de altariu, si candele.

Acuratarea mea o potu dovedi cu sute de epistole recunoscatoru.
Tariuri de pretiuri si preliminarie de spese trimisă la cerere francate.

Fundata in an. 1858.

FRANCISCU WALSER

Liferantu de curte
alui Altetiei Sale
imp. si reg. Archidecule Josifu

proprietariulu primei fabrici ungare de masini si reuniște de pompieri, turnatoriu de clopote si metalu

Budapest'a, VII, strad'a Rottenbiller, Nr. 66
recomanda atențiunei preaonoratiloru domni preoti

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

in care se fabrica atâtă grupuri

cătu si clopote singuratiche:

cu scaune de fieru patentate si cu chivere (cörne) scutite de frecare.

Fabric'a a liferatul dela intemeiarea

sa 1800 clopote mari de metalu,

intr'altele si celu dela metropolia

din Bucuresci in greutate de 8000

kilogramie.

Se afia umblătore scutite de mirosu, arangamente pentru bai, conducte pentru apa si pumpe

pentru fântâni.

Preliminarii de spese si Pretiu-couranturi se trimitu la cerere gratuitu si franco.

Distinsu in anulu 1885 la expositiunea regnicalora din Budapest'a pentru lucru escelentu, progresu si capacitate de concursintia cu diplom'a cea mare de onore.